

ОСОБЛИВОСТІ ОЦІНЮВАННЯ РІВНІВ СФОРМОВАНOSTІ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ УЧНІВ ЗАКЛАДІВ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

*Ващенко Лідія,
канд. пед. наук, ст. наук. співробітник,
Інститут педагогіки НАПН України,
м. Київ, Україна*

Сучасне інформаційне суспільство потребує від молодих людей не лише певної суми знань, але й здатності навчатися протягом життя, використовувати знання та уміння в життєвих ситуаціях, комунікувати, вирішувати проблеми, досягати успіхів тощо. Це спричинює необхідність у формуванні змісту освіти та організації навчального процесу на компетентісній основі. Педагогічна практика свідчить про те, що компетентності складно виміряти:

по-перше, компетентність – це інтегрований результат освіти; по-друге, вони формуються і проявляються у формі діяльності, а не у формі інформації про неї. Діяльнісну складову компетентностей як результат навчання неможливо оцінити інструментарієм, зорієнтованим на відтворення знань; по-третє, компетентність проявляється свідомо (на відміну від навичок); по-четверте, якщо за основу взяти визначення компетентності як здатності мобілізувати надбані знання і уміння, то як можна виміряти цю “здатність” та ще в конкретній ситуації?

Аналіз сучасної педагогічної літератури дає підстави зробити висновок про те, що існують різні погляди щодо оцінювання компетентностей. Наприклад, український дослідник О. І. Локшина [2] пропонує віднести до засадничих аспектів розроблення моделі оцінювання компетентностей такі положення:

по-перше, компетентності – це багатовимірні утворення, що містять когнітивні, емоційні, мотиваційні та ціннісні елементи. Тобто оцінювання компетентностей має вимірювати як когнітивні, так і некогнітивні елементи з проекцією на освітні цілі та результати;

по-друге, розробляючи оцінні технології, необхідно враховувати тісний взаємозв'язок та взаємозалежність між різними компетентностями. Для одержання достовірних результатів необхідно використовувати множину методів оцінювання;

по - третє, компетентності – змінні величини і проблемою є вимірювання не стільки оволодіння або не оволодіння компетентностями, а визначення рівня такого оволодіння – починаючи від початкового до високого. Відтак, важливим є розроблення відповідних критеріїв оцінювання.

Розробляючи методику оцінювання рівня розвитку предметних компетентностей учнів основної школи, ми скористалися технологією міжнародного дослідження оцінки знань та умінь учнів – PISA. Методологія оцінювання PISA значно ширша кількісного аналізу предметних та міжпредметних компетентностей школярів. Вона дозволяє враховувати такі суб'єктивні аспекти освітнього процесу як мотивація школярів до навчання, їх очікування відносно свого майбутнього і різноманітність індивідуальних освітніх стратегій.

У ході експерименту була зроблена спроба дослідити можливість школярів використовувати знання у новій, незвичній ситуації; уміння їх розрізнити відомі знання від невідомих, здатність моделювати практичну ситуацію; інтегрувати міжпредметні та внутрішньопредметні знання. Для перевірки наших припущень щодо методів оцінювання здатності дев'ятикласників використовувати на практиці отримані знання і уміння, ми провели експериментальне дослідження [1]. Учні 9-тих класів ліцею № 17 м. Хмельницького були запропоновані завдання, основою для конструювання яких, стало поєднання трьох складових, які оцінювали: предметні знання; уміння, що стали інструментом дії, набутий у навчанні досвід особливої предметної діяльності, яка пов'язана із засвоєнням, розумінням та функціонуванням знань; ставлення, яке проявляється у здатності школярів виявляти інтерес до предмету, розуміння цінності наукового пізнання, відповідальне відношення до збереження оточуючого середовища тощо.

Завдання для проведення дослідження містили текст, в якому описувалася певна життєва ситуація (пояснення, аргументація, таблиця, графік, схема тощо). До тексту сформульовано 14-15 завдань, відповідь на які передбачають уміння учнів працювати з інформацією, створювати власну версію ситуації, залучивши свій досвід. Серед них – відкриті завдання та завдання на вибір відповіді з комплексу відповідей, встановлення відповідностей та послідовностей, прогнозування з використанням власного досвіду, моделювання ситуації, графічні завдання тощо.

Текст і завдання, на перший погляд, можуть бути не пов'язані між собою. Поєднати умову, текст і запитання – завдання учня. Досить часто для цього необхідно використати власний учнівський досвід. Фактично кожне завдання це ситуація, випадок, що потребує власного вирішення. Алгоритм дії щодо виконання такого типу завдань потребував певних послідовних кроків:

1. Виокремити з тексту інформацію, яка необхідна для виконання завдання та відокремити зайву інформацію.
2. Визначити дані, яких не вистачає для виконання завдання.
3. Пригадати, що вивчалось раніше, в яких розділах біології, з інших предметів; актуалізувати власний досвід тощо.
4. Розв'язати завдання.
5. Перевірити правильність виконання завдання.

Аналіз результатів дослідження свідчить про те, що школярі, не маючи досвіду виконувати такі завдання, опинилися у незвичній для них ситуації і діяли, у більшості випадків, не відповідно до наведеного вище алгоритму[1]. Трансформація життєвої ситуації в предметну і складала для них основну трудність. Дев'ятикласники виявили на середньому рівні здатність використовувати знання та уміння у практичній діяльності: моделювати та прогнозувати ситуацію, аналізувати графічні залежності, встановлювати причинно-наслідкові зв'язки. В учнів виникли труднощі встановлювати зв'язок будови об'єктів з їх функціями; працювати з текстом, аналізувати та інтерпретувати його, використовувати власний досвід для розв'язання задач.

Отримані результати дослідження можуть бути основою для широкої дискусії щодо можливості оцінювати компетентності за допомогою тестових технологій.

Ключові слова: компетентність, оцінювання, тестові технології.

Список використаних джерел

1. Ващенко Л. С. Про оцінювання рівня сформованості предметних компетентностей школярів. *Педагогічний вісник*. 2016. №2. С. 14-17.
2. Локшина О. І. Зміст шкільної освіти в країнах Європейського Союзу: теорія і практика (друга половина ХХ – початок ХХІ ст.): Монографія. К., 2009. – 403 с.